

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
BROJ: 86 0 P 039145 18 Rev
Banjaluka, 14.06.2018. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija, Darka Osmića kao predsjednika vijeća, Davorke Delić i Jadranke Stanišić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice A. M., iz Š., zastupane po punomoćniku I. A. advokatu iz M., protiv tuženog A.J. Š., zastupanog po punomoćniku P. B. advokatu iz B., radi raskida ugovora o doživotnom izdržavanju, odlučujući o reviziji tuženog protiv presude Okružnog suda u Doboju broj 86 0 P 039145 17 Gž od 22.12.2017. godine, na sjednici održanoj dana 14.06.2018. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Modriči broj 86 0 P 039145 15 P od 27.09.2017. godine usvojen je tužbeni zahtjev tužiteljice i raskinut ugovor o doživotnom izdržavanju OPU broj: ... od ... godine, zaključen između tužiteljice i njenog supruga A.P. kao primalaca izdržavanja i tuženog kao davaoca izdržavanja, te je zabranjena uknjižba prava vlasništva u zemljišnim knjigama na nekretninama upisanim u zk. uložak broj ... za k.o. B. i zk. uložak broj ...za k.o. B., kao i uknjižba prava posjeda u korist davaoca izdržavanja A. J. na nepokretnostima upisanim u p.l. broj ... za k.o. B. i p.l. broj ... za k.o. B.

Tuženi je obavezan da tužiteljici na ime troškova postupka isplati iznos od ukupno 4.300,00 KM, u roku od 30 dana.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Doboju broj 86 0 P 039145 17 Gž od 22.12.2017. godine, žalba tuženog je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Blagovremeno izjavljenom revizijom drugostepenu presudu pobija tuženi, iz razloga povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana presuda preinači, odnosno ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužiteljice da se raskine ugovor o doživotnom izdržavanju, zaključen godine između tužiteljice i njenog supruga A. P., kao primalaca izdržavanja i tuženog kao davaoca izdržavanja, te zahtjev da se zabrani uknjižba prava vlasništva i prava posjeda u korist davaoca izdržavanja.

Na osnovu izvedenih dokaza i rezultata cjelokupnog postupka prvostepeni sud je utvrdio da su tužiteljica i njen suprug A. P. zaključili sa tuženim ugovor o doživotnom izdržavanju dana ... godine kod notara S. M.; da je predmet ugovora doživotno izdržavanje primalaca izdržavanja A. M. i A.P., koji za slučaj svoje smrti daju tuženom kao davaocu izdržavanja svoje nepokretnosti poblize navedene u članu 1. ugovora i pokretnu imovinu koja se zatekne u vlasništvu primalaca izdržavanja u vrijeme njihove smrti; da se davalac izdržavanja (član 3. ugovora) obavezao da obezbijedi A. M. i A. P. u slučaju nemoći potpuno zbrinjavanje, koje se naročito odnosi na davanje domaće zdrave hrane, održavanje čistoće, dovođenje ljekara, davanje lijekova, smještaj u bolnicu, posjećivanje u bolnici ili drugoj stacioniranoj ustanovi, te plaćanje troškova režija, prehrane i drugih troškova domaćinstva, kao i doplate za smještaj u zdravstvenoj, socijalnoj ili drugoj ustanovi ukoliko bi A. M. i A. P. sami tražili da budu tamo smješteni, te u slučaju smrti obavljanje sahrane po mjesnom običaju, snošenje troškova sahrane i podizanje nadgrobno spomenika; da svoje obaveze A. J. može izvršavati lično ili preko članova svoje porodice, treće osobe ili odgovarajuće zdravstveno socijalne ustanove; da je suprug tužiteljice A. P. umro godine.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je cijeneći iskaz tuženog, tužiteljice i ostalih svjedoka, zaključio da je tuženi samo u jednom dijelu izvršavao svoje obaveze iz ugovora, odnosno u jednom dijelu snosio troškove sahrane A. P., dok troškove podizanja nadgrobno spomenika pokojnog supruga tužiteljice nije snosio, nije plaćao režijske troškove, niti iste troškove naknadno isplatio tužiteljici nakon što ih je ona platila, nije snosio troškove lijekova tužiteljice i druge troškove domaćinstva, kao što su troškovi za usluge obavljanja raznih poslova oko imanja koje je snosila tužiteljica.

Prvostepeni sud nije prihvatio tvrdnje tuženog da međusobni dogovor nije bio da on pruža finansijsku pomoć primaocima izdržavanja, obzirom da je tuženi potpisao predmetni ugovor o doživotnom izdržavanju i preuzeo obaveze iz istog ugovora, koje nije ispunjavao kako je to ugovorom predviđeno, niti je u toku postupka dokazivao da je ugovor potpisao pod uticajem bitne zablude.

Iskaz tužiteljice prvostepeni sud je djelimično prihvatio, u dijelu da je ista sama plaćala sve troškove režija i lijekova, da je snosila većim dijelom troškove sahrane i podizanja spomenika i da je drugim licima plaćala usluge obavljanja raznih poslova oko imanja i troškove odlaska ljekaru. Nije prihvatio iskaz tužiteljice u dijelu da tuženi nije obilazio njenog supruga, niti uopšte dolazio da obiđe nju, da je nikada nije odvezao doktoru, da je uzimao sijeno sa njenog tavana koje bi prodavao a novac zadržao za sebe, obzirom da je iskaz tužiteljice u ovom dijelu suprotan iskazima svjedoka C. A. i B. S., iz kojih proizilazi da je tuženi vozio tužiteljicu doktoru i da su odnosi između njih za vrijeme dok je suprug tužiteljice bio živ bili drugačiji.

Iz navedenih razloga je, pozivom na odredbe člana 139. stav 1. i člana 143. stav 3. Zakona o nasljeđivanju („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 1/09, 55/09 i 91/16, dalje: ZN), usvojio tužbeni zahtjev.

Drugostepeni sud je našao da je prvostepeni sud pravilno utvrdio činjenično stanje i primjenio materijalno pravo, da nisu počinjene povrede odredaba parničnog postupka, pa je žalbu tuženog odbio i prvostepenu presudu potvrdio temeljem odredbe člana 226. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“ broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13, u daljem tekstu: ZPP).

Obrazložio je da je ugovor o doživotnom izdržavanju dvostrano obavezan, teretni pravni posao i da je tuženi zaključenjem predmetnog ugovora, imajući u vidu sve ugovorne klauzule, preuzeo obavezu da izdržava i ispunjava obaveze prema oba primaoca izdržavanja sve do njihove smrti, pa tek onda da može definitivno ostvarivati pripadajuća prava iz ugovora.

Zaključuje da pogrešno tuženi smatra da se može parcijalno konstituisati njegovo pravo u odnosu na primaoca izdržavanja A. P., kao i da se ugovor može djelimično raskinuti u odnosu na tužiteljicu A. M..

Zbog toga, cijeneći da je tuženi samo djelimično ispunio svoju ugovornu obavezu prema oba primaoca izdržavanja, kako prema primaocu izdržavanja A. P., tako i prema tužiteljici A. M., zaključuje da je pravilno prvostepeni sud našao da su se stekli uslovi za raskid ugovora.

Odluke nižestepenih sudova su pravilne.

Prema zakonskoj definiciji (član 139. stav 1. ZN) ugovor o doživotnom izdržavanju je ugovor kojim se jedan ugovarač obavezuje da izdržava doživotno drugog ugovarača ili neko treće lice, a drugi ugovarač izjavljuje da mu ostavlja svu svoju imovinu ili jedan njen dio u nasljeđe. To je ugovor o otuđivanju uz naknadu cijele ili dijela imovine koja pripada primaocu izdržavanja u vrijeme zaključenja ugovora, čija je predaja davaocu izdržavanja odgođena do smrti primaoca izdržavanja. Ovaj ugovor je pravni posao „inter vivos“, dvostrano obavezan, teretan i formalan ugovor, sa elementima aleatornosti, zaključen s obzirom na lična svojstva ugovornih strana, a imovina obuhvaćena ugovorom ne ulazi u zaostavštinu. Ugovor o doživotnom izdržavanju mora biti notarski obrađen (stav 2.).

Obaveza davaoca izdržavanja se sastoji u čindibama davanja i činjenja koje su predviđene ugovorom ili određene prirodom stvari, a obaveza drugog ugovarača (koji ne mora biti primalac izdržavanja) je da na davaoca izdržavanja s danom svoje smrti prenese vlasništvo na svojoj imovini u cijelosti ili na jednom njenom dijelu.

Predmet ugovora je imovina primaoca izdržavanja ili jedan njen dio, nekretnine, kao i pokretne stvari koje služe za upotrebu, odnosno iskorištavanje nekretnina, koje se smatraju obuhvaćene sa nekretninama koje se daju nakon smrti primaoca izdržavanja.

Obaveza davaoca izdržavanja najčešće se sastoji iz smještaja, ishrane i drugih davanja, a pored toga (ili umjesto ovih davanja) ugovorom se mogu obuhvatiti i davanja druge vrste kao davanja u gotovom novcu. Važno je da su ova davanja zavisna od promjenjivih potreba primaoca izdržavanja, jer u slučaju kada bi količina davanja bila unaprijed tačno određena, ne bi se radilo o ugovoru o doživotnom izdržavanju već o ugovoru o doživotnoj renti.

Ugovor o doživotnom izdržavanju proizvodi pravno dejstvo od momenta njegovog zaključenja. Ugovorne strane iz ugovora o doživotnom izdržavanju su davalac izdržavanja i lice koje s danom svoje smrti na davaoca izdržavanja prenosi svojinu svoje imovine kao naknadu za izdržavanje. Otudivalac nekretnina je najčešće i primalac izdržavanja.

Međutim, izdržavanje se može ugovoriti ne samo u korist otudivaoca imovine, nego i u korist trećeg lica.

Odredba člana 142. ZN predviđa modalitete raskida ugovora o doživotnom izdržavanju (na osnovu sporazuma ugovarača i na osnovu sudske odluke), te razloge za raskid ugovora.

U konkretnom slučaju ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen je u smislu odredbe člana 139. ZN. Primaoci izdržavanja su tužiteljica i njen suprug A. P., a davalac izdržavanja je tuženi.

Tužiteljica traži raskid ugovora iz razloga predviđenih odredbom člana 142. stav 3. ZN, kojom je propisano da svaka strana može tražiti raskid ukoliko druga strana ne izvršava svoje obaveze. Pravo tražiti raskid ugovora o doživotnom izdržavanju zbog neizvršavanje ugovornih obaveza je imovinsko pravo i ono pripada kako ugovaračima, tako i trećim zainteresovanim licima, te nasljednicima ugovarača.

Kada će se smatrati da je ostvaren razlog za raskid ugovora to je faktičko pitanje, ali je sigurno da to nije u slučaju svakog i najmanjeg kršenja ugovornih obaveza od strane jednog ugovarača, dok će drugačija situacija biti kada druga ugovorna strana stalno mora tražiti ispunjavanje pojedinih činidbi koje su bitne za obavezu izdržavanja, ili ako bi ostvarenje tih činidbi moralo biti zahtijevano putem suda. U svakom slučaju, potrebno je ocijeniti da li davalac izdržavanja kao ugovorna strana ne izvršava svoje obaveze prema svim okolnostima konkretnog slučaja.

Nižestepeni sudovi su pravilno utvrdili da je tuženi djelimično izvršio obaveze prema primaocu izdržavanja A. P., a djelimično i prema tužiteljici, jer je djelimično snosio troškove sahrane A. P. (donio tri praseta), dok je ostale troškove sahrane i troškove podizanja nadgrobnog spomenika snosila tužiteljica, da nije plaćao režijske troškove i troškove za lijekove tužiteljice i troškove odlaska ljekaru, kao i troškove za usluge obavljanja raznih poslova oko imanja koje je takođe snosila sama tužiteljica.

Tužiteljica je kako proizlazi u vrijeme zaključenja ugovora (... godine) imala 73, a njen suprug 86 godina života, nisu imali djece, pa su ugovor i zaključili sa ciljem da im davalac izdržavanja kao supružnicima obezbjedi izdržavanje koje odgovara njihovim životnim potrebama, onako kako je ugovoreno. Logično je da lica u toj životnoj dobi više nisu u mogućnosti obavljati svakodnevne poslove, ili to mogu obavljati u znatno smanjenom obimu, počev od spremanja hrane, kuće, brige o svom zdravlju i domaćinstvu (naročito ako se radi o seoskom domaćinstvu). Konačno, proizlazi da je suprug tužiteljice u vrijeme zaključenja ugovora bio u penziji i već je bio bolestan (nije ni mogao potpisati ugovor, pa su stavljanju rukoznaka na ugovoru prisustvovali svjedoci, kako je notar konstatovao), te živio još par mjeseci, dok je tužiteljica bila domaćica.

Zato su i po ocjeni ovog suda obaveze davaoca izdržavanja, koje nisu izvršavane u dužem vremenskom periodu, suštinski bitne za obavezu izdržavanja i njihovo neizvršavanje je opravdan razlog za raskid ugovora, jer djelimičnim ispunjavanjem ugovora prema primaocima izdržavanja A. P., te prema tužiteljici, koji su jedna ugovorna strana iz ugovora o doživotnom izdržavanju, nije ostvarena svrha zbog koje je ugovor zaključen.

Tuženi je zaključenjem predmetnog ugovora o doživotnom izdržavanju preuzeo ugovornu obavezu da izdržava i ispunjava sve obaveze prema oba primaoca izdržavanja sve do njihove smrti, pa tek onda može ostvariti pripadajuća prava iz ugovora. Obim obaveza davaoca izdržavanja koncipiran je tako da se izvršavaju prema oba primaoca izdržavanja, vodeći računa da se zadovolje njihove potrebe izdržavanja kao supružnika u određenim godinama života, te u pogledu zdravstvenog i materijalnog stanja. Ugovorene obaveze izdržavanja odgovaraju i namjeri primalaca izdržavanja da upravo sa tuženim zakluče ugovor, obzirom da žive u blizini, da su u srodstvu i u dobrim odnosima, što je tuženom bilo poznato, te proizlazi iz njegovog iskaza da su od kada je bio mali porodice sve zajedno radile i da je tužiteljica inicirala zaključenje ugovora kako bi se „sačuvala“ njihova imovina kada ona i suprug umru.

Ugovarači su odredili koja imovina poslije njihove smrti (dakle imovina oba primaoca izdržavanja) pripada davaocu izdržavanja. Pri tome nije od značaja što je na dijelu imovine kao vlasnik upisana tužiteljica, a na drugom dijelu njen suprug, niti je od značaja što je imovina koju daje A.P. većeg obima.

Radi se o jednom ugovoru kojim su definisane obaveze izdržavanja dva primaoca izdržavanja, koji su ugovorne strane, kao i tuženi kao davalac izdržavanja, pa je tužiteljica kao ugovorna strana iz tog ugovora legitimisana da podnese tužbu za raskid cijelog ugovora, koji se ne može djelimično raskinuti, kako pogrešno tuženi smatra.

Takođe, revizija se neosnovano poziva da tužiteljica nije zakonski nasljednik A. P. i da zbog toga nije ovlaštena podnijeti tužbu za raskid ugovora poslije njegove smrti. Tužiteljica je zakonski nasljednik supruga A. P. (pored drugih nasljednika drugog nasljednog reda), koja se prihvatila nasljeđa na imovini supruga P. koja nije obuhvaćena ugovorom o doživotnom izdržavanju i svoj nasljedni dio ustupila A. M. (proizlazi iz rješenja o nasljeđivanju od ... godine).

Pravo tražiti raskid ugovora zbog neizvršavanja ugovornih obaveza iz ugovora o doživotnom izdržavanju momentom smrti primaoca izdržavanja prelazi na njegove nasljednike.

Prema tome, čak i da nije ugovorna strana u ugovoru o doživotnom izdržavanju, tužiteljica kao nasljednik A. P. aktivno je legitimisana da traži raskid ugovora iz razloga neizvršavanja ugovornih obaveza (stav 3. člana 142. ZN).

Kada se u sudskom postupku udovolji zahtjevu za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju, takva presuda ima konstitutivni karakter i njome se tuženom ne nalaže nikakva čindiba već se samo pravno stanje koje postoji preinačava tako da se razrješava pravni odnos koji je na osnovu ugovora nastao između davaoca i primaoca izdržavanja. Ugovor je raskinut danom

pravosnažnosti presude, što znači da ona djeluje ex nunc, iako su činjenice koje su razlog za raskid ugovora nastupile mnogo ranije nego što je tužba za raskid ugovora podnesena.

Iz navedenih razloga, odlučeno kao u izreci na osnovu odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća
Darko Osmić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić